

‘Hé,’ zei ze. ‘Ben jij hier naar toegegaan? – Wist ik niets van! – En nou ik.’ Lies was ook geagiteerd, had pas gehuild, hilde nog bijna, maar er kwam nu iets weerspannings in haar tegenover de algemene verslagenheid van haar naasten, ze lachte ineens onbedwingbaar. Johanna vroeg: ‘Hoe kan je nou lachen? Er is niets grappigs.’

‘Ik geloof van wel,’ zei Lies, strijdbaar en koppig. ‘Ik geloof dat ’t grappig is.’ En dan ineens tot haar vader: ‘Je komt toch weer thuis, niet?’

Van Murten voelde zich ontspannen toen hij keek in de oogen van Lies, nu vol hartelijke boosheid en levenskracht. Hij zei geroerd: ‘Doe je dat helemaal uit jezelf? Heeft iemand je gezegd dat je hier moest lachen en huilen allebei?’

Lies vroeg snel weerom: ‘Iemand? Wat bedoel je? Je denkt toch niet dat ik ook spoken zie, net als jij? – Want jij ziet spoken, vader, dat is vast en zeker!’

‘Is dat een wonder?’ vroeg hij gedempt.

‘Nee. Helemaal niet. – Maar je komt weer thuis, niet?’ Driest en warm ging Lies voort: ‘Je zou anders een nieuw offer maken! – Moeder!’

Goddank, dacht hij. Lies sprak het woord uit van ’t heidendom en van ’t christendom allebei. ’t Ging om het offeren in ’t leven. Het was hem duidelijk dat hij iets in zichzelf, meer dan voorheen, zou gaan offeren. Hij keek naar Lies en vond haar evenals Johanna ineens meer volwassen in deze levensspanning. Zij stond nabij hem met haar weerbarstige en hoopvolle lach, sterker dan haar moeder en zuster, – en zoveel jonger en gaver dan hijzelf! Achter haar, wel veel verder van hem af, stond Johanna die toch ook weer moed schepte bij de dappere poging van Lies. Hij herinnerde zich als iets dat eerst nu betekenis voor hem kreeg, hoe ze inder tijd, bij dat verschrikkelijke voorval, tezamen ineens heel dicht om hem gestaan hadden. Hij zou nu verder leven als een redelijk en bedachtzaam man, terwijl een stuk heidendom, hier of daar tot zijn natuur behorend, misschien een uitweg vond zonder zijn naasten te kwellen, of opgesloten in hem een of ander onheil stichtte voor hem alleen, maar wat deed het er toe? – Wij allen dragen de dood als verlossing in ons, bepeinsde hij, terwijl hij met zijn dochters terugging naar huis, vast van zins daar het breekbare leven te sparen.